

V Congrés d'Estudis de la Vall d'Albaida

ESTUDIS COMARCALS

V Congrés d'Estudis de la Vall d'Albaida

(Castelló de Rugat, 1 i 2 d'abril de 2022)

Edició a cura de Josep Albinyana i Josep Garcia

Col·lecció «Estudis Comarcals» — 18

Dirigida per Enric Estrela

El *V Congrés d'Estudis de la Vall d'Albaida* ha comptat amb el suport de l'Ajuntament d'Ontinyent, Caixa Ontinyent, la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida, la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià i la Conselleria de Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana

Edició composta amb el tipus Adobe Caslon Pro. L'interior s'ha imprès sobre paper Coral Ivory de 90 g/m², i la coberta, sobre cartolina Magno Silk de 350 g/m

Edició a cura de Josep Albinyana i Josep Garcia

© 2024, de les imatges i dels textos: l'autoria indicada en cada cas

© 2024, d'aquesta edició:

Institució Alfons el Magnànim
Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació
Diputació de València
Corona, 36 — 46003 València
Tel. +34 963 883 169
magnanim@dival.es
www.alfonselmagnanim.net

ISBN: 978-84-949014-8-5 (IEVA)

ISBN: 978-84-1156-046-7 (IAM)

Depòsit Legal: V-4347-2023

Disseny de la coberta: Eugenio Simó

Imatge de la coberta: Ermita de Sant Antoni i Santa Bàrbara (Castelló de Rugat)

Maquetació: Jesús Bordera - TXTO Ed.

96 291 04 43 - Ontinyent (València)

Imprimeix: Impremta Diputació de València

COMITÉ D'HONOR

Ximo Puig i Ferrer. *Molt Honorable President de la Generalitat Valenciana*

José E. Capilla Romá. *Rector Magnífic de la Universitat Politècnica de València*

Maria Vicenta Mestre Escrivà. *Rectora Magnífica de la Universitat de València*

Amparo Navarro Faure. *Rectora Magnífica de la Universitat d'Alacant*

Santiago Grisolia García. *President del Consell Valencià de Cultura*

Antoni Francesc Gaspar Ramos. *President de la Diputació de València*

Tudi Torró Ferrero. *Acadèmica de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua*

Antonio Esquinas Martínez. *Alcalde de Castelló de Rugat*

José Pla Barber. *President de Caixa Ontinyent*

Jorge Rodríguez Gramage. *Alcalde d'Ontinyent*

Vicent Gomar Moscardó. *President de la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida*

M. Josep Garcia i Martí. *Directora General d'Innovació Educativa i Ordenació Acadèmica de la Conselleria d'Educació i expresidenta de l'IEVA*

Antoni Ferrando Francés. *Catedràtic emèrit de Filologia Catalana de la Universitat de València.*

COMITÉ CIENTÍFIC

M. Carmen Agulló Díaz. *Doctora en Filosofia i CCEE, professora titular de la Universitat de València i expresidenta de l'IEVA*

Rafael Aranda Malavés. *Professor titular de la Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport. Universitat de València*

Emili Aura Tortosa. *Catedràtic de Prehistòria. Universitat de València*

Gemma Calabuig Cháfer. *Tècnica en Gestió d'Investigació de l'OTRI de la Universitat de València*

Antonio Calzado Aldaría. *Professor de la Facultat de Magisteri. Universitat de València*

Emili Casanova Herrero. *Doctor en Filologia. Catedràtic de la Universitat de València*

Artemi Cerdà Bolinches. *Catedràtic de Geografia Física. Universitat de València*

Maria Teresa Cháfer Nácher. *Professora titular de la Universitat Politècnica de València. Directora General de Política Agrària Comuna*

Francisco Javier Egea Canet. *Investigador de Railway Automation. Siemens*

Carles Garcia Vitoria. *Anestesiòleg i investigador. Hospital Intermutual*

Marc Garcia Vitoria. *Catedràtic de Composició del Conservatori Superior de Música de València*

Rafael Jordà Pla. *Llicenciat en Història de l'Art. Coordinador de Projectes de Terra de Patrimoni*

Cristina Juan Garcia. *Professora titular de la Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació. Universitat de València*

Aurelio Martí Bataller. *Professor d'Història Contemporània. Universitat de València*

Mario Montagud Climent. *Doctor en Telecomunicacions. Professor de la Universitat de València i investigador de la Fundació i2CAT*

Salvador Soler Aleixandre. *Professor titular de Biotecnologia. Universitat Politècnica de València*

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	13
<i>Joan Josep Torró. President de l'IEVA</i>	

PONÈNCIES

Impacte social i econòmic del Campus d'Ontinyent en el seu entorn (Ontinyent i comarques)	21
<i>Esmeralda Linares Navarro - Mª José Vañó Vañó</i>	

Evolució de l'oferta educativa a la Vall d'Albaida	35
<i>Lucía Arenas Pastor</i>	

CONFERÈNCIES

La demografia de la Vall d'Albaida, tendències actuals i de futur	43
<i>Daniel Alfonso Medrano</i>	

El moviment obrer ontinyentí (1918-1922)	55
<i>Alfred Bernabeu Sanchis</i>	

L'Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida: 25 anys fent comarca	69
<i>Vicent Moreno Montañés</i>	

COMUNICACIONS

Grans pintors de l'Olleria i... oblidats	75
<i>Vicent Albiñana Engo</i>	

Ontinyent en la reescriptura fusteriana: <i>El País Valencià</i> (1962) des de la hipertextualitat	81
<i>J. Àngel Cano Mateu</i>	

Ressenya historicoartística del temple cristià d'Aielo de Malferit. Segle XVI	93
<i>Fernando Castelló Doménech</i>	

Indústria tèxtil i classe treballadora a Ontinyent en els anys seixanta.....	103
<i>Marc Castillo Cuesta</i>	
Fixació de la toponímia local a Llutxent.....	119
<i>Pep Estornell Català - Joan Mahiques Boscà - Rafael Boscà Canet</i>	
El retaule de l'ermita de Sant Jaume de Bocairent. Evolució d'una iconografia complexa.....	133
<i>Josep A. Ferre Puerto</i>	
Mimetisme batesià en dues famílies de dípters amb espècies presents a la Vall d'Albaida (alguns insectes no són el que semblen).....	143
<i>Fernando García Alonso</i>	
La Funga de la Diània: bressol de noves troballes micològiques.....	157
<i>Isaac Garrido Benavent</i>	
Vida i obra d'Abū Bakr Muḥammad ibn Aḥmad ibn Ruḥaym, poeta de Bocairent.....	169
<i>Josep-David Garrido i Valls</i>	
Anàlisi de la despesa econòmica en activitat física i esport a la Vall d'Albaida	195
<i>Pablo Jiménez-Jiménez - Manel Reig-Giner - Alberto Vidal-Vilaplana</i>	
Exercici físic i la síndrome de la fibromiàlgia.....	207
<i>J. Julià i C. Santamaria</i>	
Intencions d'emprendre i autoconcepte acadèmic en els estudiants de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport.....	219
<i>Daniel Ordiñana Bellver - Carlos Pérez-Campos</i>	
<i>Maria Huertas González-Serrano - Sergio Aguado Berenguer</i>	
Les intencions d'intraempredoria en estudiants de Ciències de l'Esport es relacionen amb l'autoconcepte social?: comparativa per sexes.....	225
<i>Daniel Ordiñana Bellver - Carlos Pérez-Campos</i>	
<i>Maria Huertas González-Serrano - Sergio Aguado Berenguer</i>	
Una ruta literària a Ontinyent: Cultura, ciutat i memòria.....	231
<i>Jordi Oviedo Seguer</i>	
Què diuen les campanes? Filosofia i toc manual de campanes.....	247
<i>Jordi Pla Porta</i>	

Dinamització econòmica de Beniatjar a partir de la posada en valor dels seus recursos paisatgístics.....	259
<i>Jaume Pla Bañuls</i>	
Situació de la pilota valenciana a la Vall d'Albaida: els canvis esdevinguts en els darrers vint anys.....	273
<i>Manel Reig Giner - Elena López Cañada - Victor Agulló Calatayud</i>	
L'arxiu gràfic d'Agullent. Una realitat comarcal.....	293
<i>Rafa Revert Huerta</i>	
Unes apreciacions sobre el <i>Libro de Acuerdos Municipales (1744-1753)</i> d'Aielo de Malferit.....	307
<i>Josep X. Sanz Muro</i>	
Eduardo Torres Pérez (Albaida, 1872 - Sevilla, 1934): una aproximació a la seua biografia.....	325
<i>Juan Carlos Sempere Bomboi</i>	
L'obtenció de l'oli a les almàsseres d'Albaida, l'any 1632.....	337
<i>Abel Soler Molina</i>	
Artistes valldalbaidins en MUSEARI Museu de l'Imaginari.....	351
<i>Joan J. Soler Navarro</i>	
Llorenç Barber - 50 anys d'art sonor.....	363
<i>Joan J. Soler Navarro</i>	
Caracterització morfològica i agronòmica d'una col·lecció de varietats tradicionals de tomata de la Vall d'Albaida en condicions de cultiu ecològic.....	373
<i>María Rosario Figàs - Cristina Casanova - Elena Soler - Jaime Prohens Salvador Soler</i>	
La petjada del llop a la Vall d'Albaida a través de la seua toponímia.....	385
<i>Àngel Such Sanz</i>	
Castelló de Rugat i el fang. Una manera de viure.....	401
<i>Reme Tomás Marrahí</i>	
La Cova de l'Hedra i l'Abric de l'Hedra. Intervencions arqueològiques i interpretacions a partir dels materials recuperats.....	411
<i>Margarita Vadillo - Cristina Real - Agustí Ribera</i>	

Estudi de l'oferta fisicoesportiva a la Vall d'Albaida.....	421
<i>Alberto Vidal-Vilaplana - Pablo Jiménez-Jiménez - Manel Reig-Giner</i>	
Al voltant del nom de l'Olleria.....	435
<i>Josep-Vicent Vidal i Vidal</i>	
La Casa Santonja i els Marau. La vinculació amb la maçoneria.....	447
<i>Josep-Vicent Vidal i Vidal</i>	
Judici sumaríssim d'urgència celebrat a Albaida en 1939 contra els implicats en l'assassinat de José Bono Arjó i Adolfo Pastor Monzó.....	459
<i>Raül F. Vidal Porta</i>	

L'ARXIU GRÀFIC D'AGULLENT. UNA REALITAT COMARCAL

Rafa Revert Huerta

Biblioteca d'Agullent "Ramon Haro Esplugues"
i Arxiu Gràfic d'Agullent
rafarevert94@hotmail.com

1. INTRODUCCIÓ

El 29 de juliol de 2021 s'inaugurava, en un acte públic a la Font Jordana, l'Arxiu Gràfic d'Agullent. Curiosament, aquest arxiu no custodia cap material físic ni té depòsits o espais determinats. El seu espai de treball és un repositori web en línia que, després de tres anys de treball, es va obrir a les consultes aquella mateixa nit del 29 de juliol. Per aquestes característiques, és un projecte únic actualment en la nostra geografia, ben diferent d'altres arxius gràfics. Té com a camp de treball tots aquells materials gràfics relacionats amb el poble i la seua gent: fotografies, audiovisuals, multimèdia, registres sonors, cartogràfics i documentals. I ho fa a través de les cessions de particulars, associacions o institucions públiques. A diferència de les donacions, la cessió dels materials a aquest arxiu no acaben en mans de l'arxiu; al contrari, són digitalitzats i tornats als seus legítims propietaris. En aquest article tractarem d'explicar la naturalesa de l'Arxiu Gràfic d'Agullent, els seus inicis, la planificació de treball, el pla de digitalització, l'organització dels materials i les propostes de futur.

Esperem que el breu desgranament de l'Arxiu siga il·lustratiu de noves formes de treball amb materials històrics i dels camins que s'estan seguint en matèria de digitalització i espais web amb la idea del coneixement en

obert, que no són cap novetat. En la Llei 10/2007, de 22 de juny, de la lectura, del llibre i de les biblioteques exigeix la digitalització de les col·leccions analògiques per tal d'ampliar el seu ús en la societat de la informació. Aquesta mesura segueix la línia marcada per la Comissió Europea, que, actualitzant les mesures adoptades l'any 2006, fa una Recomanació, de 27 d'octubre de 2011, on demana un augment d'esforços per a digitalitzar i conservar "la memòria cultural d'Europa", així com dotar de major accessibilitat al patrimoni cultural. Així doncs, hi ha tota una sèrie de normatives i documentació per tal de mamprendre la digitalització de materials patrimonials, com ja ho han fet diferents institucions al País Valencià i són clau per a ajudar arxius més modestos a no cometre errors, o almenys cometre els mínims. Per tant, podem esmentar la tasca de la Biblioteca Valenciana, l'Arxiu General i Fotogràfic de la Diputació de València, l'Arxiu de la Diputació d'Alacant, l'Arxiu de la Diputació de Castelló o el Museu Etnogràfic de València.

Figura 1. Vista aèria d'Agullent, 1950. Font: desconeguda.

2. INICIS

L'any 2018, a proposta d'un grup de persones entusiastes en difondre i conservar l'arxiu fotogràfic d'Antonio Ribera Ribera, amb més de 800 fo-

tografies, naix a Agullent el projecte de l'Arxiu Gràfic. La idea es va gestar i va ser presentada al llavors alcalde del poble, Jesús Pla, per Emili Casanova i Gloria Roglá. Per sort, la proposta va ser ben rebuda, i prompte va obtindre una partida pròpia, així com la compra del material necessari i la recerca de personal qualificat mitjançant el programa EMCUJU. Aquest projecte de fons gràfic i documental va passar a formar part de l'Arxiu Municipal, i la seua direcció està a càrrec de l'arxivera de la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida, Neri Arques, que supervisa i marca la faena que han realitzat i realitza el personal de l'Arxiu Gràfic.

L'espai des d'on treballaria el personal de l'Arxiu Gràfic es va situar a la Biblioteca Municipal, al Carrer Major, 4. Des d'ací va començar el treball de M. Isabel Vallés, la primera arxivera. La seua tasca, com bé va comentar en l'audiovisual de la presentació de l'arxiu, va ser difícil, ja que calia iniciar un projecte complex, amb molts dubtes, i que devia aconseguir atraure persones particulars i famílies perquè cediren els seus materials. En aquesta tasca, és de justícia citar dues de les voluntàries que van aconseguir dur, i encara ho fan, col·leccions a l'Arxiu, així com familiaritzar la gent del poble amb aquest servei. Elles són Adela Belda i Gloria Roglá, que hui en dia continuen fent una tasca tenaç i necessària.

Al finalitzar l'any de treball de M. Isabel, aquesta va passar el relleu a Paloma Díaz, que va tindre la gran tasca d'abocar al repositori web tot el treball que ja s'havia realitzat, així com ajustar les noves col·leccions que havien arribat a les condicions que marcava el web. El material va créixer, com també les col·leccions, tal com veurem més avant. Per últim, en gener de 2021 la faena de l'Arxiu Gràfic va passar a unificar-se amb les tasques del personal de la biblioteca municipal, de manera que els dos serveis passaren a dependre d'una mateixa persona.

3. OBJECTIUS

Des d'aquest punt, i després d'haver vist les diferents etapes de l'Arxiu, detallarem el procés de gestació, consolidació i visualització. El primer treball en el moment de gestació d'un projecte arxivístic de digitalització, i de qualsevol mena, és marcar els objectius que persegueix el projecte. Així ho feren des del principi com es pot llegir en el text *Qui som?* del web: «conèixer com era Agullent en el passat, els seus costums, la seua gent». L'objectiu és salvaguardar el patrimoni gràfic que les famílies i persones

del poble guarden, o que són i han viscut en algun temps a Agullent, perquè ajudaran a construir una història local complexa i completa. A més a més, en aquest espai també es vol abocar tot aquell patrimoni relacionat amb Agullent i la seua gent que resta en diferents associacions locals, en l'Ajuntament, en la parròquia i en les diferents institucions públiques de qualsevol índole.

Figura 2. Retall de premsa. Article "El ayuntamiento crea un archivo gráfico de Agullent". Any desconegut. Font: Periòdic LOCLAR.

Per aquest motiu, des dels inicis ens hem ajudat d'aquelles persones que, de forma altruista i pel seu interès pel passat, ja feien una tasca de recopilació fotogràfica, audiovisual, sonora o documental, per a unificar esforços

i idees, així com aconseguir la major participació ciutadana i institucional. Aleshores, l'objectiu recopilatori estava clar i marcat, però la intenció era, a més, conèixer els retalls d'història de la mà dels seus protagonistes, de com ho van viure, quines percepcions tenien, i per això des d'un principi es va marcar l'objectiu de recopilar aquelles històries per mitjà dels relats familiars i particulars, que acompanyen les col·leccions. Per tant, l'Arxiu Gràfic no sols vol recopilar tot el material gràfic i documental possible, sinó també el vivencial.

4. PLANIFICACIÓ, ORGANITZACIÓ I PLA DE DIGITALITZACIÓ

Amb uns objectius definits s'inicia la tasca de planificar el projecte i d'organitzar el treball. Primerament hi ha una anàlisi del cost del projecte i la recerca dels mitjans necessaris per a dur avant la faena. Seguidament es marquen uns criteris de selecció de materials, entre elles treballar sempre amb documents originals, que no siguin fotocòpies, còpies fotogràfiques, etc. No obstant això, si no es poguera trobar el document original, es treballaria amb la còpia per a saber almenys la seua existència i indicant-ho degudament. També cal seleccionar materials que estiguen relacionats amb Agullent o amb la seua gent, per a poder contextualitzar-ho en la història local, i sempre tindran prioritat aquells materials en procés de degradació o en mal estat, per a aconseguir la seua conservació digital. Tot seguit comença el procés de l'elaboració dels documents necessaris per a l'arxiu, com són les autoritzacions per a les cessions dels materials gràfics, les plantilles de registres, els inventaris de les col·leccions i les memòries anuals.

Una vegada es tenien els mitjans necessaris (escàner Epson Perfection V550 Photo, ordinador, memòries externes, material de manipulació de documents, regles, etc.), s'havien seleccionat els materials interessants de les persones o famílies donants, i aquestes havien omplert la documentació necessària, es va passar al procés de digitalització que ha d'estar detallat en un document de caràcter tècnic, i és una de les mancances de l'arxiu però que està en procés d'elaboració. En el cas de les fotografies, es mesura la fotografia i s'anoten els diferents aspectes a tindre en compte, com el format (negatiu, positiu, placa de vidre, transparències, paper fotogràfic, opalotips, etc.), el gènere, el plànol, l'enquadrament, la il·luminació i la

tonalitat. Sempre que es pugui esbrinar, anotarem la data de la imatge, la toponímia, la seua descripció, i identificariem els protagonistes de la imatge si n'hi haguera. En el cas dels materials audiovisuals i sonors, quins són els formats de conservació, la duració, la resolució d'imatge en els audiovisuals, etc. En el cas de documentals és més complex, i per això no està sent una prioritat, perquè els mitjans d'escaneig, especialment per a les encuadernacions, han de ser diferents, més sofisticats, i s'ha de tindre coneixements més especialitzats. Per a tots els materials avaluem l'estat de conservació, detectant les patologies si n'hi haguera. A més a més, seguim en tot moment la ISAD(G), la Norma Internacional de Descripció Arxivística per a descriure, catalogar i classificar els materials.

AGrA Arxiu Gràfic d'Agullent			
Tipus de material:		Forma d'Ingrés	
Registre de Donant			
Cognoms i Nom			
FOTOGRAFIA			
Mida		Enquadre	
Gènere		Il·luminació	
Plànol		Tonalitat	
VÍDEO I ÀUDIO			
Duració		Só	
Idioma			
GENERAL			
Temàtica			
Títol i contingut			
Protagonistes			
Autor			
PUBLICACIONS I DOCUMENTS			
Títol			
D.L.		Autor	
ISBN			
CONTROL			
Autor còpia digital			
Format			
Data de creació			

Figura 3. Formulari de registre dels materials de l'arxiu. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

Des d'aquest punt comença la digitalització amb una sèrie de paràmetres, com digitalitzar també el revers de la fotografia, deixar uns marges

mínims per si el paper fotogràfic o els documents tenen contorns irregulars, equilibrem els nivells de qualitat de la captura per traure un màster amb la millor qualitat, fem diferents *softwares* si és necessari alinear o il·luminar algun escaneig, però sempre ho fem en una còpia, no en el màster; i identifiquem el material amb el codi de referència. Hem simplificat tot aquest procés perquè no vol exposar un manual, una guia de digitalització o les bones pràctiques de la digitalització, sinó més prompte explicar breument quins són els paràmetres que seguim en l'Arxiu Gràfic.

Figura 4. Retrat de Pura Espí Belda i Vicent Casanova Espí, 1880. Col·lecció Família Casanova Espí. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

5. MATERIALS I ELEMENTS

Ara, doncs, passarem a enunciar els materials que tenim en l'arxiu, quin és el volum de cadascun en el nostre fons, com els distribuïm i els organitzem després. Tots els materials estan organitzats en col·leccions, anomenades segons la persona, família o institució donant. No obstant això, les

col·leccions s'han agrupat en quatre grups per a una millor recerca tant pel personal de l'arxiu com les persones usuàries del web, classificant-les en col·leccions familiars, individuals, de fons institucionals i factícies. Aquesta última existeix per la quantitat de materials solts, heterogenis, que per la seua naturalesa no tenen cabuda en les altres tres agrupacions de col·leccions.

Dins de cada col·lecció podem trobar materials fotogràfics, audiovisuals, registres sonors, publicacions i documents, que enumerem amb el codi de l'arxiu, indiquem el material amb F, V, A, P o D, seguit d'una numeració correlativa. Cada col·lecció, a més, va acompanyada d'un relat que esdevé o un document biogràfic de la persona, o un text a mode genealògic de la família, o simplement descriu el material que hi ha en la col·lecció. D'aquesta manera s'intenta humanitzar i apropar les col·leccions des d'una manera vivencial i coneixedora, on no sols compta la qualitat i l'antiguitat del material, sinó les històries que hi ha darrere. Així mateix, aconseguim acostar-nos des d'una mira antropològica dels costums, formes de vida, com es prenen els problemes, etc. Estem davant, per tant, d'un arxiu etnogràfic que aglutina tots els vestigis possibles per a aconseguir fomentar un relat històric.

La faena de digitalització no sempre va en paral·lel amb la de l'abocament en el web, pel cost de temps que comporta. Per això mateix, actualment tenim 68 col·leccions en l'Arxiu, i en el web de l'Arxiu es poden consultar 32 col·leccions i 3.064 registres dels diferents materials. Encara queda molta faenada per davant i el doble de materials dels existents en el web per abocar, però aquesta és una faena pausada, complexa, i on es necessita una revisió constant dels paràmetres a seguir i que aquests s'ajusten al material que en eixe moment treballem. Entre el material que custodia l'Arxiu destaquen, a hores d'ara, les fotografies, tant pel seu volum com per la seua antiguitat. Tenim la sort d'haver aconseguit digitalitzar fotografies, especialment d'estudi, dels anys setanta, huitanta i noranta del segle XIX, així com d'esdeveniments importants tant del poble com de l'àmbit estatal. També tenim fotografies costumistes, de finques i edificis desapareguts, de la vida familiar i social, de personatges agullentins de rellevància, entre tantes altres per no estendre's i per deixar material per a pròxims treballs. Amb tota aquesta varietat era necessari estipular una organització temàtica per a classificar els materials dins del web, per si l'interés de la

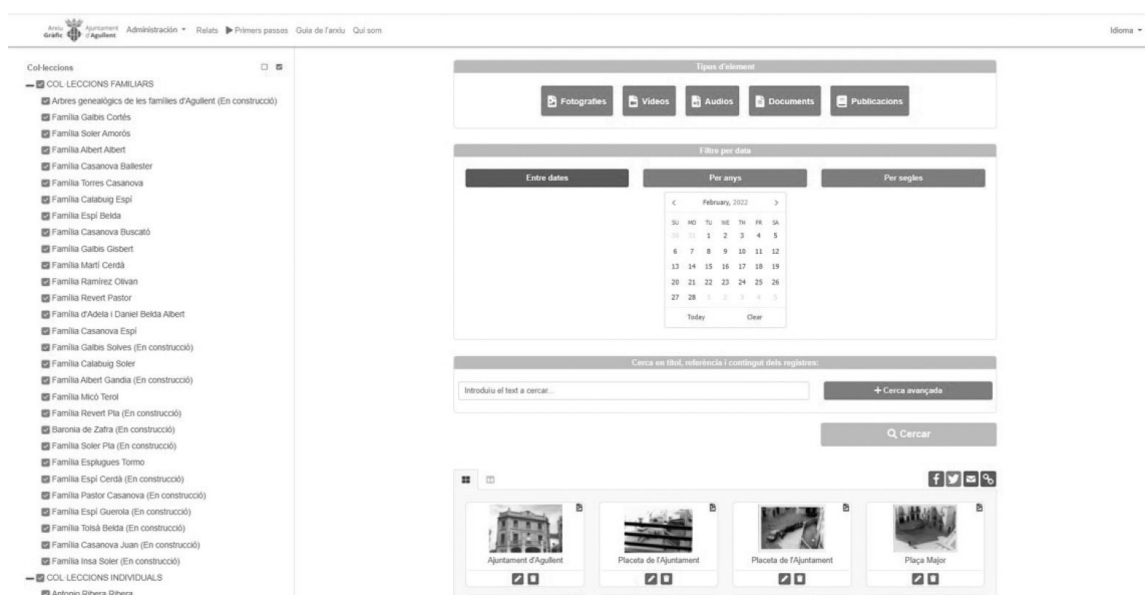
recerca és més per un tema concret que per una col·lecció en particular. Així doncs, s'han organitzat cinc grans temàtiques que aglutinen subseccions: Poble, Persones, Festes, Vida Cultural i Vida Pública. Llavors i en resum, el material de l'Arxiu s'organitza per col·leccions, en quatre blocs, i per temàtiques.

Figura 5. Retrat en grup a la Font Jordana, 1952. Col·lecció Família Vidal Soler.
Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

6. PÀGINA WEB

L'objectiu principal de l'Arxiu Gràfic d'Agullent era fer un espai visitable, fàcil de consultar i vivencial. Aquest espai és la pàgina web arxiuagullent.es, i és on se centra tot el treball de l'Arxiu. Mentrimentres es duia avant el treball d'organització i planificació, es va buscar el millor dels servidors que s'adaptara a les necessitats de l'arxiu. Així ens trobarem amb l'empresa alcoiana d'informàtica Ahead Data, que va implantar un servidor d'acord amb totes les directrius marcades, que no eren del tot fàcil pel ventall de materials i les seues característiques, la necessitat d'afegir relats i d'organitzar tot allò fàcilment.

Figura 6. Pàgina d'inici del web. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

Les persones usuràries, només piquen el nom del web i validen les condicions d'ús, es trobaran un web que a primer colp de vista poden veure-ho tot. En la part de dalt trobarem quatre apartats: primer els *relats*, que també es poden trobar en cada col·lecció; el vídeo tutorial del funcionament del web en *primers passos*; després un breu resum de la *guia de l'arxiu*, i per últim la carta de presentació en *qui som*. I des d'ací ja pot començar la nostra navegació. A l'esquerra de la pantalla, si consultem l'arxiu des d'un ordinador, trobarem primer les col·leccions i després les temàtiques; sols cal seleccionar allò que vullgues consultar. Una vegada tens la col·lecció o col·leccions que vols consultar, i les temàtiques que necessites que poden ser totes, podem afinar encara més la recerca pel tipus d'elements, filtrant per data o fer una recerca més avançada.

7. RESULTATS I PROJECTES DE FUTUR

Després de quatre anys d'ençà que es va iniciar el projecte, podem fer un balanç de com ha sigut el treball, quina és l'acceptació i quantes visites ha tingut el web. Si més no, molts són els aspectes que queden per a millorar el funcionament de l'Arxiu: l'organització d'alguns materials o col·leccions com les publicacions locals, llibres de festes, etc. També cal afinar i seguir les indicacions marcades pels arxius i els seus professionals; per això és necessari un personal qualificat i en contínua formació, així com l'ajuda d'institucions amb una llarga trajectòria en aquest tipus de projectes. Sense l'ajuda necessària es poden cometre molts errors difícilment solucionables en un futur.

Figura 7. Retrat familiar a la casa del iaio i la iaia al carrer del Canonge Tormo, 1935. Col·lecció Família Calabuig Soler. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

Dit i fet, l'acceptació per part de la ciutadania, de persones estudioses i de diferents arxius ha sigut bona, destacant les particularitats que té, i especialment pel fet de ser un dels primers arxius d'aquest tipus i municipal. La inauguració de l'espai web ha sigut la fita que ha marcat l'ensorrament de les reticències que hi havia per a cedir el material a l'arxiu. A més a més, s'han aconseguit més col·leccions i més ajuda de particulars i professionals de la fotografia. Les bones sensacions s'han pogut traduir en les visites que ha tingut el web des del mes d'agost de 2021 fins a gener del 2022, arribant a les 25.037 visites.

Ara bé, la faena continua, però amb la pàgina web en marxa es plantegen nous projectes de futur, com la preparació d'exposicions temàtiques o de col·leccions de fotògrafs, tallers per a incentivar la fotografia com a eina històrica, la publicació d'un llibre amb els materials de l'arxiu o una col·lecció organitzant cada número per una temàtica, participar en conferències i espais de debat per a donar a conèixer aquesta eina, així com organitzar tallers per a persones no nadiues digitals i ajudar que puguin buscar en el web. Sols podem concloure que aquest servici, modest i limitat, prompte s'ha convertit en una realitat que ha pres forma i comença a consolidar-se.

Figura 8. Retrat de la família del compositor Amanci Amorós Sirvent; amb ell, assegut, 1916. Col·lecció Amanci Amorós Sirvent. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

8. UNA REALITAT COMARCAL. UN PROJECTE DE COMARCA

L'Arxiu Gràfic d'Agullent és un dels primers projectes d'arxius digitals municipal a la Vall d'Albaida, i també dels pocs d'aquestes característiques existents arreu del territori valencià. Però no per això vol dir que no hi haja iniciatives que fa dècades que es desenvolupen a la comarca per part de particulars, de col·lectius o d'institucions. D'aquesta manera m'agradaria destacar projectes com el de la Biblioteca Pública Degà Ortiz i Sanz, d'Aielo de Malferit, i la seua responsable, M.ª Jesús Juan Colomer; el del Col·lectiu L'Olla de l'Olleria, o el més recent projecte Ontinyent Rural, dels germans Kike i Jordi Mollà. Són sols una xicoteta mostra de l'interés que hi havia i hi ha a la comarca per a rescatar i posar en valor el patrimoni cultural que atresoren la fotografia, l'oralitat, els documents o la música.

Figura 9. Grup escolar amb el mestre Enric Haro López al pati de les Escoles Nacionals, 1939. Col·lecció Ramon Haro i Esplugues. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

Moltes són també les iniciatives que s'han realitzat durant dècades per a unificar i donar a conèixer el patrimoni que atresoren els pobles que formen la Vall d'Albaida, com és el Museu Etnològic Comarcal de la Vall d'Albaida. Una línia de treball que hauria de continuar duent-se avant, i per això creiem necessari apostar per la digitalització del patrimoni comarcal, especialment la fotografia, i construir un espai web que ajude els ajuntaments a dur avant un projecte com el que s'està duent a cap a Agullent. D'aquesta manera, el nostre passat comú es trobaria en un mateix lloc, en obert i preparat perquè investigadors, curiosos i persones interessades puguen treballar amb aquests materials. Així mateix, ajudar-se de professionals per a marcar criteris, objectius, el pla de digitalització; unificar un espai web i estalviar en els manteniments; aconseguir l'ocupació pública per a aquesta tasca, etc. Però, especialment, plantejar idees que puguen ajudar a unificar sinergies, a conèixer les iniciatives i treballar pel comú. Segurament és utòpic, però res més lluny pot ser un projecte transversal i comarcal, que intente aconseguir una revifalla de cooperació comarcal. És una oportunitat per a acostar-se a la realitat de les col·leccions gràfiques de la comarca i extraure les possibilitats que tenim de treballar conjuntament i salvaguardar així objectes històrics que són fàcilment perdibles.

Figura 10. Parada del torroner d'Albaida amb Rafael Revert Albert d'Agullent, que venia formatges, 1930. Col·lecció Família Revert Pastor. Font: Arxiu Gràfic d'Agullent.

9. REFERÈNCIES

Grup de Treball de Bones Pràctiques en Digitalització (2021): *Recomendaciones para proyectos de digitalización de patrimonio bibliográfico y fotografía histórica*, Ministerio de Cultura y Deporte i Consejo de Cooperación Bibliotecaria, Madrid.

Llei 10/2007, de 22 de juny, de la lectura, del llibres i de les biblioteques, *Boletín Oficial del Estado*, 150, § 12351 (2007).

MARTÍNEZ, M. A., i L. VILLAPLANA (coords.) (2017): *Manual de descripción de materiales especiales: casos prácticos del Archivo de la Diputación Provincial de Alicante* (1a ed.), Diputació Provincial d'Alacant, Alacant.

Recomanació de la Comissió de 27 d'octubre de 2011, sobre la digitalització i accessibilitat en línia del material cultural i la conservació digital, *Diari Oficial de la Unió Europea*, 711. 2011.